

ВЗАЄМОДІЯ ДІЯЛЬНОСТІ ВІДДІЛУ ОСВІТИ З ОСВІТНІМИ ЗАКЛАДАМИ ДЛЯ ПІДВИЩЕННЯ ПРОФЕСІЙНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІВ

Тимофєєва І. Б.

кандидат педагогічних наук,

доцент кафедри педагогіки та освіти

Маріупольський державний університет

пр. Будівельників, 129-а, Маріуполь, Донецька область, Україна

orcid.org/0000-0002-5935-9291

tib_kalmius@ukr.net

Ключові слова:

*управління, система освіти,
вчителі, заклад загальної
середньої освіти.*

У статті розкрито важливість та актуальність проблеми підвищення ефективності управління закладами загальної середньої освіти, необхідність удосконалення підвищення професійної компетентності педагога та взаємодії діяльності відділу освіти з освітніми закладами з позицій сучасних вимог щодо компетентного педагога. Проаналізовано, що ефективна система взаємодії регіональних органів влади з освітніми закладами сприятиме підвищенню рівня якості надання освітніх послуг; забезпеченню доступності освіти; забезпеченню потреб регіонального сектору у висококваліфікованих педагогічних фахівцях. Описано необхідне підвищення ефективності діяльності педагогів, оскільки за її результатами з'являється можливість поліпшувати професійну роботу педагогічних кадрів, здійснювати їхнє службово-кваліфікаційне просування, виявляти стан професійної підготовки й необхідність підвищення кваліфікації педагогічних працівників. Авторка провела ґрунтовне дослідження питання взаємодії відділу освіти із закладами загальної середньої освіти на основі співпраці з відділом освіти й кафедрою педагогіки та освіти Маріупольського державного університету. Дослідження спирається на теорію управління освітою, оскільки на її основі є можливість педагогам, відповідно до їхніх інтересів, підвищувати професійний рівень, швидко реагувати на зміни потреб здобувачів освіти. Акцентовано увагу, що оцінювання професійного розвитку педагогів на основі аналізу проведення атестації заклади освіти проводять самостійно, незалежно від інших закладів, відділів освіти, що має як позитивні, так і негативні моменти. У зв'язку з цим відділ освіти щодо забезпечення підвищення професійної компетентності педагогів має сконцентрувати свої зусилля на вирішенні проблеми з розроблення стратегії з питань формування кваліфікованого педагогічного персоналу та вибору форм і методів професійного розвитку педагогічних працівників. Під час управління кадровим потенціалом доцільно приділяти увагу здатності педагогів до генерування нових ідей, їхнього бажання регулярно підвищувати освітній, професійно-кваліфікаційний рівень, уміти адаптуватися до умов реформування освіти.

INTERACTION OF ACTIVITIES OF THE DEPARTMENT OF EDUCATION WITH EDUCATIONAL INSTITUTIONS TO INCREASE THE PROFESSIONAL COMPETENCE OF TEACHERS

Tymofieieva I. B.

*Candidate of Pedagogical Sciences,
Associate Professor at the Department of Pedagogy and Education
Mariupol State University
Budivelnikiv avenue, 129a, Mariupol, Donetsk region, Ukraine
orcid.org/0000-0002-5935-9291
tib_kalmius@ukr.net*

Key words:

*management, education system,
institution of general secondary
education.*

The article reveals the importance and relevance of the problem of improving the management of general secondary education, the need to improve the professional competence of teachers and the interaction of the education department with educational institutions from the standpoint of modern requirements for a competent teacher. It is analyzed that an effective system interaction of regional authorities with educational institutions will contribute to: improving the quality of educational services; ensuring access to education; meeting the needs of the regional sector in highly qualified pedagogical specialists. The necessary increase in the efficiency of teachers is described, as its results provide an opportunity to improve the professional work of teachers, to carry out their professional development, to identify the state of professional training and the need to improve the skills of teachers. The author conducted a thorough study of the interaction between the Department of Education and general secondary education institutions on the basis of cooperation with the Department of Education and the Department of Pedagogy and Education of Mariupol State University. This study is based on the theory of education management, because on its basis there is an opportunity for teachers in accordance with their interests to improve their professional level, to respond quickly to changes in the needs of students. It is emphasized that the assessment of professional development of teachers on the basis of the analysis of attestation, educational institutions conduct independently, independently of other institutions, departments of education, which has both positive and negative aspects. In this regard, the Department of Education to ensure the professional competence of teachers should focus its efforts on solving the problem of developing a strategy for the formation of qualified teaching staff and the choice of forms and methods of professional development of teachers. When managing human resources, it is advisable to pay attention to the ability of teachers to generate new ideas, their desire to regularly improve their educational, professional and qualification level, to be able to adapt to the conditions of educational reform.

Постановка проблеми. Сучасний етап розвитку України характеризують глибинними перетвореннями, які відбиваються в усіх сферах функціонування суспільства, у тому числі сфері освіти. Сьогодення властиві постійні оновлення та розвиток освіти, а педагогічний працівник Нової української школи як носій інформації має неперервно набувати нових знань, навичок, підвищувати компетентність, тобто професійно та особистісно зростати, адже він є еталоном наслідування багатьох видів діяльності для наступних

поколінь. Цей процес має відбуватися гармонійно, його результатом має стати успішна професійна діяльність [1, с. 174].

Очевидно, що за сучасних темпів соціальних змін курси підвищення кваліфікації один раз на п'ять років не можуть забезпечити підтримку належного рівня професійної кваліфікації педагога відповідно до викликів інформаційного суспільства. Тому діяльність відділу освіти переорієнтовується на створення неперервної системи підвищення фахової компетентності й організа-

цію самоосвіти педагогів і контроль за процесом атестації педагогічних працівників [2, с. 216].

Мета статті – проаналізувати взаємодію діяльності відділу освіти з освітніми закладами для підвищення професійної компетентності педагога.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Сучасний розвиток суспільства вимагає вдосконалення системи педагогічної та післядипломної освіти педагогічних працівників відповідно до умов соціально орієнтованої економіки й інтеграції України в європейське та світове освітнє співтовариство. Основними завданнями педагогічної освіти є забезпечення кваліфікованими педагогічними кадрами закладів дошкільної, загальної середньої освіти, позашкільної, професійно-технічних освітніх закладів [6].

Для дослідження актуальними були праці науковців, які вивчали професійну компетентність працівників освіти, таких як О. Бондарчук, С. Максименко, Л. Малімон, А. Мудрик, Дж. Уінтертон та ін. Проблеми особистісного розвитку фахівців з позиції його соціально-психологічної компоненти досліджували К. Абульханова-Славська, Г. Ананьєв, О. Бондарчук, О. Бодальов, М. Лебедик, С. Максименко, С. Московічі та ін. Проблеми міжособистісного зворотного зв'язку вивчали В. Гордієнко, Л. Копець, Л. Петровська, О. Соловійова, С. Шекшня та ін. [4, с. 5].

Ми погоджуємося з М. Пахомовою, що введення нових процедур оцінювання якості професійних компетентностей, необхідність розроблення нових категоріальних понять, критеріїв, умов, принципів, пов'язаних із професійним розвитком педагогічних працівників, спонукають до активного включення вітчизняних науковців різних галузей (педагогів, управлінців, психологів, економістів, соціологів та ін.), наближення тематики наукових досліджень у цьому напрямі. Педагоги можуть також долучитися до цього процесу, виявити творчий потенціал і знайти застосування своєму практичному досвіду [5, с. 188].

Виклад основного матеріалу дослідження. Відділ освіти в діяльності керується Конституцією та законами України, актами Президента України, Кабінету Міністрів України, Верховної Ради України, наказами Міністерства освіти і науки України й Міністерства молоді та спорту України, розпорядженнями голів облдержадміністрації та райдержадміністрації, актами відповідних органів місцевого самоврядування й діє згідно з Положенням діяльності відділу освіти.

Центральний орган влади виконує функцію управління системою освіти в рамках таких компетенцій: бере участь у визначенні державної політики у сфері освіти, науки, професійної підготовки кадрів, здійснює навчально-методичне керівництво, контроль за дотриманням держав-

них стандартів освіти, державне інспектування; забезпечує зв'язок із навчальними закладами, державними органами інших країн з питань, які входять до його компетенції; формує та розміщує державне замовлення на підготовку спеціалістів з вищою освітою; організовує атестацію педагогічних і науково-педагогічних працівників щодо присвоєння їм кваліфікаційних категорій, педагогічних і вчених звань; разом з іншими міністерствами й відомствами, яким підпорядковані навчальні заклади, Міністерством освіти і науки реалізує державну політику в галузі освіти, здійснює контроль за її практичним утіленням, дотриманням актів законодавства про освіту в усіх навчальних закладах незалежно від форм власності й підпорядкування; здійснює керівництво вищими навчальними закладами [6, ст. 12].

Уважаємо за необхідне розкрити роль відділу освіти в самому процесі проведення атестації для мотивації професійної компетентності педагога. У таблиці 1 представлено порівняння традиційної ролі органів влади з їхньою новою роллю, обумовленою переходом до Нової української школи та співпрацею з закладом вищої освіти.

Напрями взаємодії відділу освіти й закладів освіти в модернізації освіти розділяємо, відповідно [8], на три групи, які зможуть назрілі проблеми корегувати управління системою освіти в нових умовах функціонування суспільства: 1) сприяння взаємодії між діючими партнерами; 2) забезпечення гарантії якості освіти; 3) збільшення доступу до рівних освітніх можливостей [7].

Наприклад, одна з груп передбачає побудову ефективного механізму взаємодії між центральними та регіональними органами влади з освітніми закладами в загальному управлінні освітою, формування партнерства з приватним сектором і громадським суспільством у питаннях надання освітніх послуг і їх управління.

Отже, можна констатувати, що з метою підвищення рівня якості надання освітніх послуг, забезпечення доступності освіти, потреб регіонального сектору освітніми послугами в компетентних фахівцях, подолання проблем недостатності фінансування варто сконцентрувати увагу на висвітленні ролі відділів освіти в Україні для якості освіти.

Вагомий вплив здійснює й той факт, що методисти Відділу освіти сприймаються вчителями як контролери. Практика свідчить, що якість послуг значною мірою залежить від того, чи є інспектор практикуючим вчителем і чи він є вузькопрофільним фахівцем. Лише за умови позитивної відповіді на ці обидва питання інспектор має належні ресурси для якісного виконання своїх функцій. Також важливим є налагодження тісної співпраці з педагогами, оскільки дає змогу краще зрозуміти

Таблиця 1

**Традиційна роль відділу освіти та його нова роль в управлінні системою освіти
щодо реформування галузі освіти, складено за [7]**

Проблеми освітньої політики	Чинна роль	Роль відділу освіти	Заклад вищої освіти
Інтеграція/координація на національному рівні	Секторальний підхід	Координація багатосекторального підходу	Рекомендації на першому рівні
Координація між рівнями управління	Однобічний контроль і регулювання	Система взаємної підтримки та партнерства	Організація взаємної практики
Регіональні органи влади як творці можливостей	Контроль та регулювання	Надання вибору, інформації та стимулів, підтримка взаємодії	Рецензування робіт, допомога в створенні проєктів
Зв'язок між освітою та ринком праці/суспільством на регіональному рівні	Пропозиція визначається закладами освіти	Попит на навчання в закладі й навчання в учителя визначається здобувачами освіти	Аналіз попиту викладачів і впровадження освітніх програм
Система підтримання кваліфікації на державному та регіональному рівнях	Національні стандарти, які відповідають освітнім програмам і системі оцінки учнів	Різномісна система визнання та контролю якості	Допомога в контролі якості освітнього процесу
Адміністрування й управління на державному та регіональному рівнях	Забезпечення правил і регуляції	Створення стимулів, надання вибору	Розроблення методичних порад

міти, визначити їхні потреби, об'єктивно оцінити педагогічного працівника під час проходження ним атестації. Саме тому з метою надання якісних послуг, активізації ініціативи вчителів у міжатестаційний період відділом освіти виконавчого комітету Осипенківської сільської ради Бердянського району Запорізької області ініційовано розроблення методичних рекомендацій підтримки педагогічних працівників щодо процесу атестації в закладах освіти.

Протягом 2018–2019 навчального року відділом освіти й іншими членами атестаційної комісії з метою активізації творчої професійної діяльності педагогічних працівників, стимулювання безперервної фахової та загальної освіти, якісної роботи, підвищення соціального захисту компетентної педагогічної праці в закладах освіти Осипенківської сільської ради здійснювався методичний супровід атестації. Відповідно до затвердженого плану роботи, члени атестаційної комісії відділу освіти вивчали систему роботи педагогічних працівників, які атестувалися на присвоєння (відповідність раніше присвоєних) кваліфікаційної категорії «спеціаліст вищої категорії» та педагогічних звань, надавали консультативну допомогу учасникам атестаційного процесу.

Результати вивчення професійної компетентності вчителів, рівня загальної культури педагогів, фахової підготовки висвітлені в аналітичних матеріалах та атестаційних характеристиках педагогічних працівників. Діяльність педагогів оцінювалася за показниками: рівень професіоналізму, ініціативи, творчості; володіння ефективними формами й методами організації освітнього процесу; забезпечення високої результативності, яко-

сті власної праці. Узагальнені дані заносилися до атестаційних матеріалів педагогів.

З метою оптимізації та упорядкування проходження атестації педагогами на засіданні атестаційної групи проаналізовано творчі звіти педагогів, які атестуються, з використанням мультимедійних технологій. Також проведена звітна робота в таких формах: методичні розробки, демонстрація досягнень учнів шкіл на міських, всеукраїнських і міжнародних конкурсах та олімпіадах, аналіз продовження навчання випускників шкіл у закладах вищої освіти.

Моніторинг проведення процесу атестації педагогічних працівників закладів загальної середньої освіти, що підпорядковуються Відділу освіти Осипенківської сільської ради Бердянського району Запорізької області, наведено в рисунку 1.

На всі види категорій за п'ять років атестувалися 88 педагогічних працівників (20,8% від загальної кількості всіх працівників закладів освіти), у тому числі всі в черговому порядку. Із 88 педагогічних працівників, які проходили атестацію, усі мають повну вищу педагогічну освіту. За результатами атестації, визнано такими, що відповідають раніше присвоєній кваліфікаційній категорії: «спеціаліст вищої категорії», спеціаліст першої категорії», «спеціаліст другої категорії». Присвоєно педагогічне звання: «старший учитель», «учитель-методист», є ті, які підтвердили відповідність займаній посаді.

Висновки та перспективи дослідження. За результатами проведеного дослідження взаємодії відділу освіти із закладами освіти з оцінювання професійної компетентності педагогів можна дійти висновку, що правильно побудована система пере-

**Рис. 1. Динаміка проведення процесу атестації педагогічних працівників
Відділом освіти Осипенківської сільської ради**

вірки має забезпечити сприяти підвищенню ефективності роботи освітніх закладів і підвищенню рівня конкурентоспроможності. З метою повного вивчення досвіду роботи педагогів закладів освіти, які підпорядковані відділу освіти, мають бути складені плани та графіки проведення відкритих занять і виховних заходів педагогами, які атестуються, організовано звітування вчителів на засіданнях методичних об'єднань, педагогічних радах закладів. Взаємодія відділу освіти з керівниками закладів освіти є стимулом для розвитку творчої активності й ініціативи працівників, підвищення рівня професійної майстерності педагогів, ефективності

освітнього процесу задля єдиної кінцевої мети – забезпечення всебічного розвитку учнів і вихованців закладів освіти, їхніх інтелектуальних, творчих і фізичних здібностей, формування необхідних для успішної самореалізації компетентностей.

Шляхами підвищення професійної компетентності педагогів під час взаємодії діяльності відділу освіти й закладів освіти вважаємо забезпечення відповідного професійного рівня працівників освіти відповідно до вимог робочої посади; умов для мобільності педагогів як передумови раціональної їх зайнятості; можливості просування педагогів у професійній кар'єрі.

Література

- Сагач О. Теоретичні засади неперервного професійного зростання вчителів. *Педагогічна освіта: теорія і практика* : збірник наукових праць. 2018. Випуск 25 (2). Частина 1. С. 173–178.
- Кравченко Г.Ю. Адаптивне управління розвитком інститутів післядипломної педагогічної освіти в Україні : монографія / НАПН України, Ун-т менедж. освіти. Київ : Педагогічна думка, 2015. 300 с.
- Проект Національної стратегії розвитку освіти в Україні на 2012–2021 роки. URL: http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Rozv_osviti.pdf (дата звернення: 25.08.2020).
- Медвідь Н.П. Соціально-психологічні особливості атестації керівників сфери державного управління : дис. ... канд. психол. наук : 19.00.05 / Національний університет «Львівська політехніка». Львів, 2016. 286 с.
- Пахомова М.В. Удосконалення механізмів державного управління професійним розвитком педагогічних працівників у системі неперервної освіти : дис. ... канд. наук з держ. упр. : 25.00.02. Київ, 2018. 244 с. URL: http://ipk.edu.ua/science/special_vr02 (дата звернення: 25.08.2020).
- Про освіту : Закон України від 05.09.2017 № 2145-VIII. *Голос України*. 2017. № 178–179. С. 10–22.
- Бережний А.І. Напрями забезпечення модернізації освіти в Україні. *Державне управління: удосконалення та розвиток*. 2011. № 11. URL: <http://www.dy.nauka.com.ua/?op=1&z=613> (дата звернення: 25.08.2020).
- Поступна О.В. Організаційно-функціональне вдосконалення механізмів управління вищою освітою на регіональному рівні. *Державне будівництво* : електронне наукове фахове видання Харківського регіонального інституту державного управління Національної академії державного управління при Президенті України. URL: <http://www.kbuara.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/2/31.pdf> (дата звернення: 25.08.2020).

References

- Sahach O. (2018) Teoretychni zasady neperervnoho profesiinoho zrostantia vchyteliv. [Theoretical principles the continuous professional growth of teachers]. *Pedahohichna osvita: teoriia i praktyka: Zbirnyk naukovykh prats* Proceedings of the [Pedagogical Education: Theory and Practice: Proceedings Scientific publication]. vol. 25. no. 2. P. 173–178.

2. Kravchenko H. Yu. (2015) *Adaptyvne upravlinnia rozvytkom instytutiv pislidyplomnoi pedahohichnoi osvity v Ukraini* [Adaptive management of the development of institutes of postgraduate pedagogical education in Ukraine]. monohrafiia. NAPN Ukrainy, Un-t menedzh. osvity. Kiev: Pedahohichna dumka. 300 p. (in Ukrainian).
3. Draft National Strategy for Education Development in Ukraine for 2012–2021. *Proekt Natsionalnoi stratehii rozvytku osvity v Ukraini na 2012–2021 roky*. Retrieved from: http://www.kharkivosvita.net.ua/files/Rozv_osviti.pdf (accessed 25 August 2020).
4. Medvid N. P. (2016) *Sotsialno-psykholohichni osoblyvosti atestatsii kerivnykiv sfery derzhavnoho upravlinnia* [Social-psychological features of certification of heads of public administration] (PhD Thesis), Lviv: Lviv Polytechnic National University.
5. Pakhomova M. V. (2018) *Udoskonalennia mekhanizmiv derzhavnoho upravlinnia profesiinym rozvytkom pedahohichnykh pratsivnykiv u systemi neperervnoi osvity* [Improving the mechanisms of public administration by professional development of pedagogical employees in the system of continuous education] (PhD Thesis). Kyiv: Institute of training of the State Employment Service of the Ministry of Social Policy of Ukraine (accessed 25 August 2020).
6. Pro osvitu : Zakon Ukrainy 2017, № 2145-VIII. Holos Ukrainy. 2017. 27 veres. (№ 178–179). p. 10–22.
7. Berezhnyi A. I. (2011) Napriamy zabezpechennia modernizatsii osvity v Ukraini [The directions of modernization of education in ukraine]. *Derzhavne upravlinnia: udoskonalennia ta rozvytok* [Public administration: improvement and development] (electronic journal) no. 11. Retrieved from: <http://www.dy.nayka.com.ua/?op=1&z=613> (accessed 25 August 2020).
8. Postupna O.V. (2009) Orhanizatsiino-funktsionalne vdoskonalennia mekhanizmiv upravlinnia vyshchoiu osvitoiu na rehionalnomu rivni [The organization-functional improvement of the mechanisms of the higher education administration at the regional level]. *Derzhavne budivnyctvo. Kharkivskyi rehionalnyi instytut derzhavnoho upravlinnia. Nacionaljnoji akademiji derzhavnogho upravlinnja pry Prezydentovi Ukrajinny* (electronic journal) no. 1. Retrieved from: <http://www.kbuapa.kharkov.ua/e-book/db/2009-1/doc/2/31.pdf> (accessed 25 August 2020).